

Colecție coordonată de DIANA IEPURE

Cătălina Bălan
DE PARTEA BUNĂ
A HĂRTII

GHENADIE POPESCU
intervenție conceptuală foto-video

SERGEJ TIMOFEJEV
sound design & dialog poetic

SORINA POPESCU
intervenție conceptuală grafică

DIANA IEPURE
dialog poetic

Director de producție editorială: Ionuț Burcioiu

Redactare: Diana Iepure

Corectură: Ramona Rossall

Tehnoredactare: Liviu Stoica

Design & ilustrații copertă: Sorina Popescu

Pregătire de tipar: Marius Badea

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BĂLAN, CĂTĂLINA

De partea bună a hârtii / Cătălina Bălan ; intervenție conceptuală foto-video: Ghenadie Popescu ; sound design & dialog poetic: Sergej Timofejev ; intervenție conceptuală grafică: Sorina Popescu ; dialog poetic: Diana Iepure. – Pitești : Paralela 45, 2025

ISBN 978-973-47-4393-3

I. Popescu, Ghenadie

II. Timofejev, Sergej

III. Popescu, Sorina

IV. Iepure, Diana

821.135.1

Copyright © Editura Paralela 45, 2025

Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate, iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.

www.edituraparelela45.ro

Cătălina Bălan
DE PARTEA BUNĂ
A HĂRTII

În memoria lui Bunelu,
Filip Iepure (1948 – 2024)

Argument

În *De partea bună a hărții*, cel de-al doilea proiect al colecției *Metamorfoze*, Cătălina Bălan aduce împreună literatura, filmul, compoziția sonoră și diverse expresii vizuale, valorificând niște spații ale memoriei bine definite, capabile să găzduiască o adevărată fuziune conceptuală.

Structurat în trei capitole – *De partea bună a hărții*, *Oasele* și *Viața noastră urbană*, dintre care primul dă și numele albumului –, volumul anunță, încă din titlu, o poezie cu puternice valențe sociale și politice. Dacă în primul capitol este explorată mai ales experiența doliului și a recuperării memoriei, următoarele două ies din lumea familială, rurală și sunt scoase în prim-plan, pe de o parte, în *Oasele*, realitatea dură și anxiogenă a războiului și, pe de altă parte, în *Viața noastră urbană*, momente de rutină ale unei vieți aflate în căutarea normalității și a unui ritm într-o lume care le refuză pe amândouă.

Totodată, spațiul poetic din *De partea bună a hărții* este conturat de imagini, ceea ce constituie un excelent punct de pornire pentru multiple experiențe estetice și emoționale, amestecul creativ de arte contopindu-se într-o formă autentică de poezie performativă. În acest sens, poezia Cătălinei intră în dialog cu trei direcții artistice, prin implicarea unor voci distincte din sfera artei contemporane. Astfel, *Ghenadie Popescu*, un remarcabil artist din Republica Moldova, dedicat artelor vizuale și sculpturii, semnează un experiment foto-video; *Sergej Timofejev*, poet leton, DJ și inițiator al unui longeviv proiect de poezie multimedia, dă contur dimensiunii sonore a cărții, iar tânăra graficiană *Sorina Popescu* construiește componenta vizuală a albumului. S-a conturat și un dialog poetic tripartit – o conversație peste timp, granițe și generații –, care aduce laolaltă poeme de Cătălina Bălan, *Sergej Timofejev* și subsemnata. Acest proiect cuprinde, așadar, colaborarea dintre cinci artiști, care sunt astăzi, cu toții, de partea bună a hărții, unii dintre ei experimentând cum e să fii și de cealaltă parte. Ei provin dintr-un spațiu comun, atât fizic, cât și afectiv, al

Europei de Est, având o serie de referințe culturale, istorice, politice și emoționale comune.

Intervenția conceptuală foto-video

În acest album, ideea dialogului între poezie și video îi aparține artistului conceptual *Ghenadie Popescu*, cunoscut pentru explorarea identității, a tradiției și a valențelor geopolitice în diferitele forme de artă pe care le creează, de la obiecte conceptuale, performance-uri, animații *stop-motion* până la filme.

Citind manuscrisul, *Ghenadie Popescu* a observat latura cinematografică a poeziei *Cătălinei*, din colaborarea celor doi ieșind la suprafață un element al universului poetic pe care autoarea nu îl mobilizase inițial: documentarea video a lumii despre care scrie, o documentare ce depășește simpla arhivare a unor momente de familie. Realizate pe parcursul a peste un deceniu, filmele *Cătălinei Bălan* înregistrează elementele afective centrale ale acestei lumi. În procesul dialogului lor, *Ghenadie Popescu* și-a amintit de abordările lui *Jonas Mekas*, în măsura în care accentul în materialul video cade pe captarea emoției și încapsularea elementelor ce dau unicitate viziunii artistice din *De partea bună a hărții*, un univers încărcat cu simboluri, obiecte, obiceiuri ce țin de realitatea socio-politică pe care *Cătălina* o explorează.

Ghenadie Popescu a studiat arhiva video, alegând cadrele cele mai potrivite, în format alb-negru, astfel încât imaginea să fie redusă la emoție și la semn, asemenea cuvântului de pe pagină. Cadrele alese, numite frame-uri, provin din secvențe de una sau două secunde, accentuându-se ideea dilatării sau comprimării spațiului, dar și subiectivitatea timpului afectiv. Molecula-secundă este surprinsă în frame-uri alese, astfel încât să corespundă, într-o pagină de carte, fragmentării memoriei și să redea o secvență inteligibilă, dinamică. Dialogul dintre imaginea statică și text este unul care aduce în prim-plan relația dintre poezie, spațiu și timp, în procesul explorării identitare și al recuperării memoriei prin artă. Albumul *De partea bună a hărții* cuprinde zece astfel de experimente poetico-vizuale.

Sound design & dialoguri poetice

Cititorii din România au avut ocazia să-l descopere pe scriitorul *Sergej Timofejev* în 2020, când îi apare în limba română volumul de versuri *Aparatele unui timp liniștit*, în traducerea mea. În toamna lui 2025, scriitorul, care este și performer, și artist conceptual, a fost invitat la Festivalul Internațional de Poezie de la București. Cătălina și cu mine cunoșteam deja lumea poetică a lui Timofejev, în care ne-am regăsit și pe care am îndrăgit-o, iar discuțiile în persoană, în această formulă, prilejuite de FIPB, ne-au dus cu gândul că am putea lărgi împreună dimensiunea colaborativă a albumului *De partea bună a hărții*. Zis și făcut! Pe baza unui grupaj de poeme pe care i l-am tradus, *Sergej Timofejev* a venit cu propunerea de a crea sound design-ul cărții, dând o formă sonoră universului poetic al Cătălinei. Intervenția conceptuală are mai multe elemente comune cu cea foto-video, printre care aș remarca cu precădere sensibilitatea celor doi artiști, *Ghenadie Popescu* și *Sergej Timofejev*, pentru elementele din jurul subiectului principal din carte: mașina roșie *Lada* și figura protectoare a personajului *Bunelu*.

Această colaborare se datorează, după cum se poate observa, căilor misterioase prin care poezia poate aduce oamenii împreună și, nu în ultimul rând, festivalurilor care prilejuiesc întâlniri providențiale.

În procesul de lucru pentru realizarea părții sonore a cărții, care se materializează sub forma unui album audio omonim și de sine stătător, mi-a venit ideea de a include în albumul *De partea bună a hărții* și poeme de *Sergej Timofejev*, care răspund, într-un fel neașteptat, la nivel emoțional și tematic, anumitor poeme de-ale Cătălinei. În album există două secvențe de dialog poetic, semnalate ca atare și care, la invitația autoarei, conțin și texte semnate de mine, pentru că amândouă facem exercițiul recuperării memoriei prin poezie, raportându-ne deseori la același spațiu afectiv și chiar geografic, având aceleași personaje și repere emoționale.

Imersiune textuală, vizuală, dar și una sonoră

În albumul *De partea bună a hărții*, amintirile personale declanșează lanțul memoriei și reconstruirea straturilor identității culturale.

Dialogurile poetice din carte provoacă cititorul să ia parte la un act poetic performativ, imaginându-se simultan în interiorul timpului poetic, dar și dincolo de timp, limitele dintre amintire, poetic și realitate fiind difuze. Poezia Cătălinei devine, astfel, un spațiu în care reprezentarea sinelui și a lumii capătă valențe vizuale și sonore.

Concept grafic

Concentrând un câmp poetic principal care a reprezentat punctul de pornire pentru un dialog literar, precum și pentru elementele audio și videoframe-uri, cartea-obiect avea nevoie și de viziunea unui artist grafic, în măsură să armonizeze intervențiile conceptuale, punându-le, în același timp, în valoare. Aici intervine contribuția Sorinei Popescu în proiect, care a venit cu doza ei de autenticitate și de soluții creative. Printre acestea, se numără ideea accentului pus pe imaginile mari, care urmează jocului dintre videoframe-uri și poeme, reprezentând suprapunerea dinamică a imaginilor selectate de Ghenadie Popescu și accentuând ideea de mișcare. Suprapunerea cadrelor în ordine cronologică pentru prima imagine și, respectiv, în ordine invers cronologică pentru cea de-a doua, mizează pe jocul cu memoria și cu blocarea/deblocarea amintirilor, așa cum ai face *wind* și *rewind* cu o casetă video.

Cătălina Bălan și-a dorit ca, pe coperta albumului, elementul grafic central să fie mașina Bunelului ei, care reprezintă un centru gravitațional al lumii sale poetice. Paradoxal, am constatat pe parcursul colaborării că și Sorina Popescu are amintiri dragi de familie legate de o mașină identică cu cea a Bunelului din carte. Mai mult decât atât, am găsit și la Sergej Timofejev o mașină roșie, element afectiv important, vehicul-personaj și vehicul al memoriei, prezent în unul dintre dialogurile poetice din acest album. Se explică, astfel, de ce mașina este singurul element al cărții ce prinde viață prin culoare.

În concluzie, autorii albumului și-au dorit să arate numeroasele fațete ale durerii, melancoliei, încrederii și speranței prin care trec est-europenii în procesul lor sinuos de împăcare cu istoria, având în vedere realitățile dure, dar și diferențele de percepție, în funcție de apropierea sau depărtarea de la care are loc rememorarea. Aceștia îi invită pe iubitorii de

artă să se lase imersați într-o formă de interacțiune artistică ce depășește frontierele, oferindu-le o experiență inedită, în care imaginile și emoțiile devin un mediu propice pentru explorarea propriei identități și memorii.

Diana Iepure, coordonatoarea colecției

META
morphose

Mulțumiri

Este un privilegiu, ca autor, să fii parte din echipa unei edituri și să poți urmări numeroasele etape prin care trece o carte până să iasă în lume. Cunoscând acest proces complex, care implică mai mulți oameni decât poate părea la prima vedere, aceștia rămânând, de obicei, în umbră, aș vrea ca numele lor să fie cunoscute. Pentru apariția acestui album, le sunt cu adevărat recunoscătoare profesioniștilor de la Editura Paralela 45. Îi mulțumesc Cameliei Burcioiu, pentru încredere și susținere; lui Ionuț Burcioiu, care a găsit soluții imposibile, în contratimp, pentru etapele de preproducție; Ramonei Rossall, care s-a ocupat de corectură; lui Liviu Stoica, pentru atenția la detalii; lui Marius Badea, pentru pregătirea de tipar a cărții, și, nu în ultimul rând, lui Silviu Stancu, pe care știu că mă pot baza chiar și când constrângerile de timp sunt draconice.

Le mulțumesc și celor patru artiști care au acceptat provocarea să facă parte din proiectul *De partea bună a hărții*. M-au surprins cu deschiderea lor și cu abordarea extrem de generoasă. Îmi amintesc cu drag de sesiunile de documentare cu Ghenadie Popescu, care a găsit timp pentru mine într-o perioadă foarte aglomerată. Am discutat de câteva ori prin videoconferință și am avut, astfel, privilegiul să văd cum arată atelierul lui de lucru. În atmosfera cărții lui Sergej Timofejev am trăit mult timp, în pandemie, pe când Diana Iepure se ocupa de traducerea volumului *Aparatele unui timp liniștit*. Știam din poemele lui că trebuie să fie un artist cu viziuni și abordări compatibile cu ale mele, iar întâlnirea de la București mi-a confirmat acest lucru. Sunt bucuroasă și că Sorina Popescu a știut cum să aducă la un numitor comun numeroasele tipuri de intervenții conceptuale din album.

În cele din urmă, voi menționa că lucrul cu o editoare, care e colegă de departament și, în același timp, mamă, e și el mult mai complicat decât pare, pentru că suprapunerea de roluri poate fi copleșitoare, iar în poezie ne dăm frâu liber emoțiilor. Cert este că Diana, cum o numesc

pe mama în contexte profesionale, m-a tratat exact cum ar fi tratat orice scriitor cu care lucrează, ba chiar mai critic, după cum îi e obiceiul. Iar eu m-am simțit datoră să mă ridic la înălțimea unor așteptări pe care le-am perceput mereu foarte mari.

Cu apreciere,
Cătălina

Foto: Maria Mureșan

Cătălina Bălan (n. 1995, Chișinău) – poetă, manager cultural și asistentă universitară. Absolventă a secției franceze a Facultății de Științe Politice, Universitatea din București, și a unui Master de Diplomatie în Economia Internațională, Academia de Studii Economice din București. În prezent, este doctorandă a Școlii Doctorale a Facultății de Științe Politice din cadrul Universității din București, în cotutelă cu Universitatea Aix-Marseille din Franța. Între 2011 și 2014, PR junior al Editurii Casa de Pariuri Literare. Publică poezie, proză, recenzii și analiză politică în mai multe reviste (*Observator Cultural*, *Poesis Internațional*, *Tomis*, *Contrafort*, *Revista la Plic*, *Stare de Urgență* etc.). Prezentă în antologii de poezie și proză din România, Republica Moldova, Franța, Belgia, Elveția. În 2019, publică volumul de poezie *Cutii*, apărut în colecția *Avanpost* a Editurii Paralela 45. În prezent, este directoare de marketing și PR a Editurii Paralela 45.

Ghenadie Popescu (n. 1971, Florești, Republica Moldova) locuiește în Chișinău. Practica sa se concentrează pe identitatea locală (postcomunistă), tradiție și fuziunile geopolitice. Cunoscut pentru obiectele sale de artă, performance-uri, videoclipuri și animații *stop-motion*, lucrările sale reflectă adesea absurdul realității în care trăiește. A studiat pictura la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău. Din 2012, s-a axat pe animație. Printre expozițiile personale notabile se numără *Exit to the Sea*, Bunker Gallery, Chișinău (2024) și *Ghenadie Popescu*, Plai Gallery, Chișinău (2024). În 2022, a câștigat Premiul pentru Arte Vizuale Contemporane oferit de Ministerul Culturii din Moldova. Lucrările sale au fost prezentate în expoziții de grup și festivaluri de film, precum *Residual*, Stadtpark, Krems, Austria (2025), *Common landscape/Greeting a stranger*, Galeria Arsenal, Białystok, Polonia (2025), *Purity is not an option*, Galeria Posibilă, București, România (2024), *Waters Elsewhere*, România (2024), *Community in Solitude*, București, Chișinău, Timișoara (2022 – 2023), *Ostrale Biennale*, Dresda, Germania (2021), *Spirit Labore*, Moscova, Rusia (2021) și *One Sixth of the Earth*, MUSAC, Spania (2012). A fost artist în rezidență la Rochester Institute of Technology (2014).

Foto: Kristaps Kalns

Sergej Timofejev s-a născut în Letonia, într-o familie de origine rusă. Scrie în principal în limba rusă, dar își publică volumele de poezie în Letonia în ediții bilingve (letonă și rusă). A participat la numeroase festivaluri de poezie din întreaga lume. Cărțile sale de poezie au fost traduse și publicate în Croația, Estonia, Georgia, Ungaria, Italia, Lituania, Polonia, România și Turcia. Este unul dintre organizatorii proiectului leton de poezie multimedia *Orbita* (1999, www.orbita.lv). A participat la toate proiectele importante ale grupului *Orbita*, care includ activități editoriale, performance-uri, emisiuni radio „pirat“ de poezie, instalații și expoziții de artă-text și artă sonoră. În 2022 a lansat un LP de poezie și muzică, în colaborare cu OID și Sterevoid, la casa de discuri franco-germană *Objetrouvé*. De asemenea, a scris două cărți pentru copii și două librete pentru opere ale unor compozitori letoni contemporani.

Sorina Popescu este graphic designer la Editura Paralela 45. Activitatea sa profesională urmărește modul în care designul poate funcționa ca un limbaj situat la granița dintre imagine și text. Pe lângă activitatea editorială, realizează concepte vizuale pentru proiecte culturale, care includ design de identitate, layout și componente de web design. Lucrările sale au fost prezentate în mai multe expoziții de grup, printre care *DIPLOMA Festival* (Combinatul Fondului Plastic, București, 2021), *Eco Street Art* (Atelier 030202, București, 2021), *Ceci n'est pas un vote* (MNAC – spațiul Dialog, București, 2020; Art Point Gallery, Sibiu, 2020) și *Online* (Poster Jam Offbeat × Diploma, Muzeul Național de Artă al României, 2020). Proiectele sale au fost publicate în *Revista Arta* (nr. 52-53/2021), *Eco Street Art FineZine* (2021) și *Blank Poster Book* (vol. 1/2019). Este absolventă a Universității Naționale de Arte din București, departamentul Design Grafic. În afara activității profesionale, își cultivă interesul pentru fotografie și ilustrație, domenii care îi hrănesc sensibilitatea vizuală.

Foto: Cătălina Bălan

Diana Iepure. Născută la 20 noiembrie 1970 la Chișinău. Absolventă a Facultății de Istorie a Universității de Stat din Chișinău. Responsabilă de PR & Comunicare la Editura Paralela 45. Coordonează, la aceeași editură, Departamentul de literatură română și două colecții: *Prima dragoste*, prima colecție de literatură română contemporană, dedicată publicului Young Adult din România, și *Metamorfoze*, o colecție de albume de artă. Cărți publicate: *Liliuța*, Editura Vinea, 2004; *O sută cincizeci de mii la peluze*, Casa de Pariuri Literare, 2011; *În rest, viața e frumoasă*, Casa de Editură Max Blecher, 2021. Traduceri: Nicolae Velimirovici, *Tărâmul inaccesibil*, Editura Cathisma, 2007; Boris Akunin, *Moartea lui Ahile*, Editura Humanitas, 2008; *Iarnă rusească, antologie de povestiri din clasici ai literaturii ruse*, Editura Ratio et Revelatio, 2013; *Pagini alese din literatura rusă a secolului al XIX-lea*,

Editura Corint, 2017; Serghei Timofeev, *Aparatele unui timp liniștit*, Casa de Editură Max Blecher, 2021; Alexei Salmikov, *Petrovii în vremea gripei*, Editura Paralela 45, 2021; Andrei Kurkov, *Samson și Nadejda*, Editura Paralela 45, 2024; Semion Hanin, *Detalii omise*, Casa de Editură Max Blecher, 2024. Are poeme publicate în antologii și volume colective din România și de peste hotare. Premii: Premiul Grand Underground al revistei electronice *Tiuk!*, 2010; Premiul *Tiuk!* pentru poezie pe anul literar 2011; Premiul Republica la Salonul Internațional de Carte de la Chișinău, 2012, Premiul Revistei *Ateneu*, 2022. Nominalizări: Premiile „Sofia Nădejde“ pentru Literatură Scrisă de Femei, 2021. Poemele i-au fost traduse în engleză, neerlandeză, franceză, macedoneană, slovacă, poloneză, rusă.

Cuprins

Argument	9
Mulțumiri	14
Despre autori	16
Scanează și ascultă. Sound design Sergej Timofejev	23

I

De partea bună a hărții

familia mea n-a făcut niciodată risipă	27
sunt produsul unei culturi	31
o șansă	35
radioul	36
de partea bună a hărții	39
***	42
confort	45
lucruri rele care s-au adevărit	48
vorbec cu mama despre îmbătrânire	51
își revărsa crengile un fag alb	55
***	58
1 septembrie, după vacanță	59
îmi plăcea mirosul de vin	61
nu pot să cobor	64
doamna Toma	65
în loc de stomac o plantă carnivoră	67
hărții de bomboane	68
o floare de tei pe retină	69
***	70
restul	71
florile de dovleac	73

Dialog poetic

Patria borcanelor (Diana Iepure)	77
--	----

altă perspectivă asupra acelorași borcane (Cătălina Bălan) . . .	78
Dulceața neagră (Sergej Timofejev)	79

în dimineața în care ai murit	83
mortul se îngroapă	86
un borcan de compot	87
***	88
***	89
***	90

Dialog poetic

niciun bărbat (Cătălina Bălan)	93
*** (Cătălina Bălan)	96
Spre mare (Sergej Timofejev)	97
Fetița mea n-a văzut niciodată marea (Diana Iepure)	99

coborâm de pe deal	101
am fost	102
***	103
în inima mea încă mai există	104

II Oasele

uită-te la fotografiile de pe front	108
oasele	109
mutări de trupe pe flancul estic	110
o stea sau o dronă	111
***	112
***	113

III Viața noastră urbană

viața noastră urbană	116
momente	117
***	118

***	119
***	120
complicitate	121
la masa enormă	122
săptămâna trecută	123
ClubA	124
unificarea Germaniei	125
***	126
femei	127
***	128
***	129
***	130
gesturi	131
intersecții	132
sistematizare	133
personaj	134
mi-ar fi plăcut să știu	135
dansatorii de tango	136
sakura	137
compartimentul secret	138
când mă trezesc	139
arhive	140
***	141
***	142
***	143
Laura Palmer	144
***	145
mica noastră lume	146
***	147
***	148
***	149
***	150
pilonii unei mici autarhii luminoase	151
***	153